

ΕΝΤΥΜΒΕΥΩ - ΑΔΕΛΦΟΦΡΩΝ

Υ Π Ο

ΓΕΩΡΓΙΟΥ Ι, ΤΣΟΥΚΝΙΔΑ

Συντάκτη του 'Ιστορικού Λεξικού της 'Ακαδημίας 'Αθηνών

Στὰ 'Αθησαύριστα βυζαντινὰ (ἐκατοντὰς δευτέρα καὶ τρίτη), ποὺ ἔχει δημοσιεύσει ὁ καθηγητὴς Θεοχάρης Εὐστ. Δετοράκης, περιλαμβάνεται καὶ ἡ λ. ἐν τυμβεύω (=«θάπτω») ('Αθηνᾶ 77, 1979, 217). Ὁ κ. Δετοράκης παραθέτει τὸ χωρίο ἀπὸ τὸν «Βίον τοῦ ὀσίου πατρὸς ἡμῶν Θεοφάνους, ποίημα Μεθοδίου πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως» ταῖς τοῦ υἱοῦ χερσὶν ἐν τυμβευθεῖσα τῇ λάρνακι [ἔκδ. Δημ. Σπυρίδωνος (D. Spiridonov), 'Εκκλησιαστικὸς Φάρος 12, 1913, σελ. 19]. Συμπληρωματικὰ σημειῶνω καὶ τρεῖς ἄλλες περιπτώσεις, στὶς ὁποῖες χρησιμοποιήθηκε ἡ λέξις: <έγω>σε ἐν τυμβεύω καὶ τοῦ γένους σου κατάρχω (λέγει ὁ "Αδης στὸν 'Αδάμ· Ρωμανοῦ τοῦ Μελωδοῦ, "Ἵμνοι, ἔκδ. 'Αθηνῶν, τόμ. δ', 1959-1961, ὕμνος μβ', στίχ. 44): θελήσω δὲ πάλιν καὶ μνημα ἀνοίξω / καὶ ἐν τυμβεύσω Χριστὸν (λέγει ὁ Βελιάρ στὸν "Αδῆ· ὁ.π., ὕμνος μδ', στίχ. 98-99· ὁ Pitra ἔγραψε τυμβεύσω)· λόφος σου κατέχει τὸ σῶμα / ἐν τυμβευθὲν [Analecta Hymnica Graeca e codicibus eruta Italiae Inferioris, Ioseph Schirò consilio et ductu edita, II, Canones octobris, Ada Debiasi Gonzato collegit et instruxit, Roma 1979, XIX (In sanctum Longinum, Κλήμεντος), στίχ. 163-164]. Αὐτὰ βέβαια ὄσον ἀφορᾷ τὴν κυριολεκτικὴν σημασίαν τοῦ ῥήματος. Γιατὶ ἡ μεταφορικὴ, μὲ τὴν ὁποία τὸ χρησιμοποιεῖ ὁ Νικήτας Χωνιάτης (βλ. Nicetae Choniatae Historia, recensuit Ioannes Aloysius van Dieten, pars prior, Berolini et Novi Eboraci MCMLXXV, σελ. 649, στίχ. 75-76: εὐρηται καὶ τὸ τῇ ὀπλῇ τοῦ ἱπποῦ ἐν τυμβευόμενον Ἴνδαλμα), ἦταν γνωστὴ καὶ εἶχε θησαυρισθεῖ (βλ. τὸν Θησαυρὸ τοῦ 'Ερρίκου Στεφάνου· πβ. τὰ λεξικά τῶν 'Ανθίμου Γαζῆ καὶ Σκαρλάτου Βυζαντινοῦ). 'Επίσης ἡ λ. ἔχει θησαυρισθεῖ ὡς μτγν. ἀρχ. ἑλληνικῆ (ἀπαντᾷ δύο φορές στὸν Φίλωνα —πάλι μὲ μεταφορικὴν σημασίαν— βλ. τὸν Θησαυρὸ τοῦ 'Ερρίκου Στεφάνου καὶ τὰ λεξικά Liddell-Scott-Jones, Liddell-Scott-Kωνσταντινίδου, Sophocles, Δημητράκου· πβ. 'Αθ. Σακελλαρίου, Λεξικὸν τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, ἐν 'Αθήναις 31885· ἡ λ. ὑπάρχει καὶ στὸ 'Επίτομον

ἑλληνικὸν λεξικὸν τοῦ Α.Ν. Γιάνναρη, ἐν Ἀθήναις 1888, 21891). Ἐς σημειωθεῖ ὅτι τὸ ρῆμα ἦταν ὡς τώρα γνωστὸ μόνον στὴν παθητικὴ φωνή, ἐνῶ στοὺς στίχους τοῦ Ρωμανοῦ ποὺ παραθέσαμε οἱ τύποι του εἶναι ἐνεργητικοί. Τὸ παράγωγο ἐν τ ὄ μ β ε υ σ ι ς (=ταφή, ἐνταφιασμός), μὲ ἢ χωρὶς παραπομπή στὸν Ἀνδρέα Κρήτης, ὑπάρχει τόσο στὸ λεξικὸ τοῦ Lampe, τὸ ὁποῖο ἀναφέρει ὁ κ. Δετοράκης, ὅσο καὶ σὲ παλαιότερα (Θησαυρὸς Ἐρρίκου Στεφάνου, λεξικά Liddell-Scott-Κωνσταντινίδου, Δημητράκου, Σκαρλάτου Βυζαντίου, Ἀθ. Σακελλαρίου). Φυσικὰ ἢ παραπομπή στὸν Lampe ἀρκεῖ.

Ἐξ ἄλλου στὴν τέταρτη ἑκατοντάδα τῶν Ἀθησαυρίστων βυζαντινῶν τοῦ κ. Δετοράκη περιλαμβάνεται καὶ ἡ λ. ἀ δ ε λ φ ὄ φ ρ ω ν (=«ὁ ἀδελφὰ φρονῶν»). Στὸ παράδειγμα ποὺ παραθέτει ὁ κ. Δετοράκης ἀναφέρεται στοὺς ἁγίους Ἀναργύρους Κῦρο καὶ Ἰωάννη (Κ ὕ ρ ο ν καὶ Ἰ ω ἄ ν ν η ν, τ ο ὗ ς ἐ ν π ν ε ὑ μ α τ ῖ ὄ μ α ἰ μ ο ν α ς καὶ κα τ ἄ σ ἄ ρ κ α ἀ δ ε λ φ ὄ φ ρ ο ν α ς, ἔντυπον Μηναῖον, 31 Ἰανουαρίου, δοξαστικὸν τῶν Αἰνῶν) (Ἀθηνᾶ 78, 1982, 154. Πβ. καὶ Α. Α. Παπαδοπούλου, Ἐκκλησιαστικαὶ λέξεις ἀθησαύριστοι, Ἀθηνᾶ 54, 1950, 208· Β. Γ. Μανδηλαρᾶ, Λόγια ἀθησαύριστοι λέξεις ἐκ βυζαντινῶν κειμένων, Α', Ἀθηνᾶ 62, 1958, 337). Τὸ ἴδιο ἐπίθετο χρησιμοποιήθηκε γιὰ τοὺς ἁγίους Σέργιο καὶ Βάκχο: Β ἄ κ χ ο ς ὄ μ ο ὕ καὶ Σ ἔ ρ γ ι ο ς / οἱ ἀ δ ε λ φ ὄ φ ρ ο ν ε ς καὶ σ ὄ ν α θ λ ο ἱ [Analecta Hymnica Graeca, II, Canones octobris, VIII (In Sanctos Sergium et Bacchum, Ἀωνύμου), στίχ. 11-12]. Στὸ λεξικὸ τοῦ Δημητράκου ὑπάρχει ρῆμα ἀ δ ε λ φ ο φ ρ ο ν ἔ ω (νεώτ.)=«ὄμοφρονῶ τῷ ἀδελφῷ». Δὲν γνωρίζω, ἂν, πότε καὶ ἀπὸ ποιὸν χρησιμοποιήθηκε. Ἐς σημειωθεῖ ὅτι ὁ Μανδηλαρᾶς παράγει τὴ λ. ἀ δ ε λ φ ὄ φ ρ ω ν ἀπὸ τὸ *ἀ δ ε λ φ ο φ ρ ο ν ἔ ω, τὸ ὁποῖο προέρχεται κατ' αὐτὸν ἀπὸ τίς λέξεις ἀ δ ε λ φ ὄ ς καὶ φ ρ ο ν ἔ ω.